

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sectio I. Animæ rationalis immortalitas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

nem & facilitatem, quam quis acquisiuit ex oratione v.g. deperdi & destitui per hoc quod postea oret frequentius quam debebat; quis enim non dicit illum esse magis inclinatum ad orandum, quam antea? quomodo ergo amisit priorem inclinationem? Quod autem dicitur, eleemosynam v.g. præscribere medium, nihil aliud est in re, quam ad hoc ut actus sit virtutis eleemosynæ, debere habere medium, siue hoc præscribat ab eleemosynâ, siue ab aliâ virtute; oratio enim non prohibet per se ne nimium orem (hoc enim vel prohibetur ab amore proximi, quando nimia oratione impediatur illum iuuare; vel ab obedientia,

quando negligo mandatum propter orationem; vel ab honesto amore proprio, quando nocet sanitati) ita similiter eleemosyna illa propriè non prohibet mihi ne furer, hoc enim prohibet virtus iustitiæ; ergo quando furor propter dandâ eleemosynam, non pecco contra misericordiam, sed solùm contra iustitiâ, ergo non eiicio tunc ex animo habitum inclinantem ad compassionem proximi egentis, sed habitum iustitiæ prohibentis ne alienum accipiam, & tamen, ut supra dixi, illud furtum non amatur propter se, ergo non requiritur ad oppositionem, ut obiectum malum ametur propter se.

DISPUTATIO DECIMA

De Animâ separata.

EIMVS de his quæ animo intra corpus conueniunt, restat nunc de illius separationis statu disputare; ac primum, vtrum sit, nec ne, talis status, seu quod idem est, an anima extra corpus conseruari queat, sicque naturâ suâ immortalis. Deinde, an talis status sit illi connaturalis, id est, non violentus. Tertio, quæ possit in illo exercere.

SECTIO I.

Anima diuina immortalitas.

QVAESTIO hæc vna est: est grauius totius Philosophiæ: est enim non Christianæ solùm, sed, ciuili vite vnica & firma basis, animæ immortalitas; quæ si negetur, corrumpitur Catholica & Christiana Religio, imò & sine illâ non posset vlla respublica conseruari. De hac questione nullus non differuit Philosophus, quantumvis ex antiquioribus, quia omnes (Epicureis exceptis, quos etiam secutus est Plinius l. 7. Naturalis historiæ cap. 55.) immortalitatem animi constanter asserunt, & præcipuè eam tutatus est Plato apud Conimbricenses de Animâ separata, disputat. l. art. 1. De mente Aristotelis non satis constat; plurimi enim & grauiissimi Patres ac Philosophi opinantur ab illo negatam fuisse, eum verò aliq ab hac notâ vendicant. Conimbricenses autem, licet in eum aliâ satis benè affecti, omnibus tamen his perpensis, tandem concludunt, eum in hac re fuisse valde ancipitem, & obscuritate verborum suam sententiam occultasse. sed quicquid sit de Aristotelis mente,

autem in vitam eternam. Totus liber Sapientia, præsertim à cap. 2. ad 5. hanc veritatem tradit, & iniquorum circa illam deliria refert, eosque ait tandem in inferno, serò licet, retractasse suum errorem. Secundo, etiam Fide diuinâ tenendum est, animum naturâ suâ habere hanc immortalitatem. Ante cuius probationem suppono, dupliciter aliquid posse dici immortale ex naturâ suâ. Primo & magis rigorosè, quia nullâ vi etiam diuinâ annihilari possit; quo sensu non tribuimus animæ immortalitatem, sine dubio enim à Deo diuinitus annihilari potest. Vtrum autem diuinitus possit esse aliqua substantia, quæ semel producta non possit annihilari, dixi alibi. Secundo modo latius sumitur immortale, pro eo, quod licet diuinitus possit petire, non tamen ex naturâ rei. In hoc sensu dicimus in præsentî animam esse immortalem. quod probatur ex Lateranensi Concilio sub Leone X. Sessione 8. vbi definitur, animum naturâ suâ esse formam corporis, & esse immortalem, præcipiturque Philosophiæ Magistris, ut soluant argumenta, quæ contra hanc veritatem fieri possunt. Adduci etiam solet ille locus Christi Domini Matthæi 10. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere*, ergo quia anima est naturâ suâ immortalis; alias posset ab homine occidi.

Sed hic locus non vrget: licet enim solo Dei beneficio animus esset immortalis, non posset ab homine occidi; sicut si Adam non peccasset, non posset occidi, quantumvis ex suâ naturâ non esset immortalis. Secundo, quia licet naturâ suâ non posset ab vllâ creaturâ occidi, adhuc non sequitur non posse à Deo naturaliter destrui, ergo ex hoc loco nihil probatur.

Afferri etiam solet alius locus ex Sapiente, qui de impiis dicit, errasse dum negarunt animi immortalitatem; non autem diceret errasse, nisi immortalitas animæ conueniret ex naturâ suâ, & consequenter posset naturaliter cognosci. Sed & hoc testimonium parum vrget, quia etiam dicit ibi de eis, errasse præcisè, quia dicunt non futuram resurrectionem, cum tamen hæc non sit futura ex naturâ rei, sed ex solâ voluntate diuinâ. Adde, ipsum Salomonem declarasse ibi errorem impiorum, eiusque causam, quia scilicet nesciuerunt Sacramenta Dei, ergo errauerunt non præcisè quia res naturales independentes à liberâ

SUBSECTIO PRIMA.

Anima est immortalis.

VERA & Catholica doctrina docet, nostrum animum perpetuò duraturum. Innumera possunt pro hac veritate Scripturæ & Conciliorum testimonia congeri: nobis vnum vel alterum sufficiat. Ecclesiastici 12. *Ibit homo in domum eternitatis sue*. Matth. 25. prædixit Christus, peccatores in iudicio à Deo relegandos in ignem æternum, *Ite maledicti in ignem æternum*, bonos

voluntate Dei non cognouerint, vt volunt, qui hoc loco vultur, sed quia nec ipsam resurrectionem mortuorum, gloriam, & infernum (quæ omnia non ex naturâ rei, sed ex sacramento Dei nobis per fidem reuelato, proueniunt) ignorauerunt. Ratio à priori, quia ad errorem sufficit, si negetur id quod verè datur à parte rei, etiam si illud miraculosè existat: vnde qui negat Christum venisse, errat sine dubio, cum tamen ratione naturali ea vnionis existentia probari non possit; ergo ex hoc loco nullatenus inferitur immortalitas animæ ex naturâ rei; solum ergo ea probatur sufficienter ex Concilio Lateranensi supra relato.

Sed obiicies ex Scripturâ illud Ecclesiastæ 3. *Vnus est interitus hominis & iumentorum, & aqua vtriusque conditio, sicut moritur homo, sic & illa moriuntur, & nihil habet homo iumento amplius.* Respondent Conimbricenses, hæc verba in personâ impij dicta fuisse. Verum in toto illo capite Salomon in propriâ personâ loquitur, & quæ ibi antecederet dixit, non possunt stulto & impio adaptari. Melius ergo ipsi respondent Secundò, ex pluribus Patribus ibi esse sermonem de interitu compositi, non animæ, totus autem homo ita perit sicut iumenta, & tam nequit naturaliter sicut illa refurgere.

6 Secundum locum Scripturæ sibi obiiciunt Conimbricenses ex Sapientia 2. *Ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tamquam non fuerimus.* Miror hunc locum obiici contra positam veritatem, cum Scriptura expressè ante illum doceat, *dixerunt intra se, cogitantes non rectè.* vnde debebat potius adduci hic locus à Conimbricensibus in confirmationem nostræ sententiæ, quàm pro obiectione petente solutionem.

Meliùs ergo obiicitur Secundò ex vi. Synodo generali, actione 11. in Epistolâ Sophronij, vbi dicitur, intellectualia & inuisibilia (quibus anima & Angeli comprehenduntur) non per naturam, sed per gratiam Dei esse incorruptibilia; hæc autem Epistola approbata fuit à Concilio, ergo definitum est ibi, animam non esse immortalem naturâ suâ. Communis & vera huius loci expositio est, ibi à Sophronio gratiam vsurpari pro dono Dei etiam naturaliter debito, quod potuit tamen de potentiâ absolutâ denegari: in hoc autem sensu solum esse ex gratiâ Dei animam immortalem, dixi supra, quia licet naturâ suâ immortalis sit, pendet tamen eius immortalitas à gratiâ Dei, volentis animo sua iura seruare, quæ posset pro libitu diuinitus non attendere: item & à purâ liberalitate eiusdem, volentis animam creare, ad quod nullatenus tenebatur. Iuxta hanc explicationem intellige alios Patres immortalitatem animi gratiâ Dei adscribentes.

SVBSECTIO SECVNDA.

Quibus rationibus id suadeatur.

7 SED age, rationibus sententiam hanc confirmemus. Prima sit, quam afferunt Conimbricenses: Quia anima est substantia per se subsistens, & spiritalis, ergo immortalis. Pater consequentia, quia ob id solum Angeli sunt immortales. Hæc ratio non vrget, quia tam difficulter redditur ratio de immortalitate Angeli, quàm animi; esse autem spiritualem, non arguit immor-

talitatem, quia res spiritalis potest esse defectibilis, vt sunt omnes actus spiritalis animæ; esse verò subsistentē per se, vel potest intelligi pro potente per se sine corpore existere, & vt sic assumitur conclusio pro Antecedente: vel vsurpatur pro subsistente completè, & in hoc sensu falsum est Antecedens, nam anima non est quid completum subsistens. Si tandem accipiat pro habente subsistentiam, verum est Antecedens, non tamen arguitur inde immortalitas animi, quia etiam animæ brutorum habent subsistentiam, & tamen sunt mortales.

Secunda ratio affertur ex spiritualitate animi, quæ probatur ex cognitione obiecti spiritalis: hinc autem probatur independentia illius à corpore, & consequenter eius immortalitas. Sed neque hoc vrget, quia vt dixi supra Disputatione v. à numero 17. potentiâ materialis potest obiectum spirituale cognoscere, ergo ex hoc non probatur spiritualitas. Deinde admittis spiritualitatem animi solum probasti, eum esse independentem à materiâ, & posse sine illâ aliquamdiu conservari; at, petere durare in perpetuum non probasti, præsertim cum, iuxta dicta à nobis Disputat. iv. à numero 214. possit esse aliqua entitas naturâ sua fluida, quæ caulis eodem modo existentibus petat aliquamdiu durare, non tamen semper, quo corrui aliud argumentum, quod desumi solent ex carentiâ contrarij quam habet anima, eo quod non pendeat à subiecto. Corrui, inquam, hoc argumentum, quia res non habens contrarium, & à solo Deo conservata, potest esse defectibilis, vt ex speciebus soni & alijs late probauimus, vbi proximè.

Tertia ratio eruitur communiter ex rectâ Dei iustissimi iudicis gubernatione ac prouidentia, quæ exigit vt quisque iuxta sua opera accipiat vel præmium pro bonis, vel supplicium pro malis, sed in hac vitâ non semper id præstatur, vt passim videmus, ergo debet in aliâ, ergo anima est immortalis. Explicatur: indecens est Deo, vt eos qui pro tuendâ Religione, cultu, & gloriâ ipsius se tormentis & ignominia mortis obtulerunt, post eam sine præmio vlllo relinquat, possent enim illi merito de se dicere, *Miserabiles essemus omnibus hominibus*, prout Paulus in simili dixit occasione; è contrario verò patitur eorum occisores, vsurpatores bonorum, rerum publicarum euertores, blasphemos, adulteros, homicidas, periuros, prædones, &c. impunes, & de suis sceleribus gloriantes abire: ex quo sequeretur, nullam Rem publicam posse rectè gubernari, sine freno enim supplicij omnes libere post suas cupiditates & delideria contra rationem abibunt, iuxta illud stultorum; *Exiguam & cum radio est tempus vite nostre. Venite ergo, fruamur rosam, antequam marcescat: nullum sit pratum, quod non pertranseat luxuria nostra, opprimamus iustum, &c.* Ergo dicendum est, post hanc vitam esse locum præmij & supplicij, & consequenter animam extra corpus durare, esseque immortalem. Accedit huic argumento, homines appetere quietem & tranquillam vitam, quam in hoc mundo & in rebus caducis non inueniunt, ex quo fit, vt creatorem appetant, eo frui, ipsum possidere, &c. quæ omnia requirunt animi immortalitatem. Ad hoc argumentum & eius confirmationem reducuntur alia, quæ longioribus verbis & iisdem senten-

tiis explicari solent: estque hæc ratio probabilissima, non tamen demonstratio. eâ enim solum videtur convinci, post hanc vitam futurum præmium & supplicium, & consequenter duraturam animam; id autem futurum per æternitatem, non probat evidenter: ut enim terreantur homines à voluptate vnius horæ (quid? vnius instantis) sufficiens videtur (stando solum rationi naturali) pœna gravissima, qualis est pœna in æterni, etiam per dimidiam horam; quid si per mille aut quatuor millia annorum, licet non duret in æternum? Idem è contrario est in præmio. Præterea appetitus quietæ & tranquillæ vitæ sufficienter videtur expleri per possessionem Dei, & solum vel tria millia annorum durantiem, æternitas autem præmij vel pœnæ non videtur tam facile ratione naturali monstrari, ergo immortalitas animi non evincitur his rationibus, solum probantibus, eam debere durare aliquantulum. Et hinc infirmantur etiam alia argumenta, quæ ex extasi quam patiuntur homines aliquando, desumuntur: ea enim probant solum, animam esse independentem à corpore, posseque sine illo aliquamdiu durare, non tamen probant, semper duraturam. Item illud, quod desumitur ex honore qui etiam mortuis debet adhiberi, non autem adhiberetur, si anima non duraret. Aliud item ex timore & horrore, quem habemus naturaliter ex homine mortuo: nisi enim animam illius vivere iudicarem, non maiorem nobis ingereret timorem, quam equus mortuus. Hæc, inquam, argumenta probant, animam durare post mortem, non tamen semper.

Ex his intelliges, bene Augustinum dixisse lib. 13. de Trinitate, cap. 9. humanis argumentationibus vix paucos magno ingenio præditos, otio abundantes, subtilissimisque doctrinis eruditos ad indagandam animi immortalitatem pervenire potuisse, unde plures è Philosophis antiquis, licet animum post mortem diu durare asseruerint, quod rationes supra factæ ostendunt, dixerunt tamen, in æternum non duraturam. Nihilominus non deficit probabilis saltem pro hac sententiâ ratio, quam sic formo: Licet possibile sit aliqua forma substantialis, quæ independentem à corpore duret aliquamdiu, non verò semper; possibile est tamen alia quæ ex se perpetuò petat durare, quia in eâ nulla relucet repugnantia aut contradictio, ut per se patet: sed posita possibilitate talis formæ: certè rationes supra factæ satis ostendunt, nostrum animum esse eiusmodi, ergo Probo Minorem: argumenta enim supra facta probant, animam durare aliquamdiu independentem à corpore, conservari à solo Deo, & non habere contrarium, ergo ea perpetuò duratura est, quia causis eodem modo se habentibus dicendum, effectum eodem modo conservandum, nisi aliqua experientia aut ratio sit, quæ oppositum suadeatur, ut eam esse in speciebus intellectualibus; & in speciebus soni, ostendi supra eâ Disputatione IV. numero 214. quapropter eas naturâ suâ defectibiles dixi: at in animâ nulla est experientia aut ratio, quæ probetur, eam esse defectibilem; ergo conformiter naturis rerum philosophabimur, si illam perpetuò duraturam dixerimus, quia illius causæ semper se habent eodem modo. ex quo, si nihil obstat, ut non obstat in animo dixi, sequitur, effectum eodem modo semper exiturum, ergo & animam semper duraturam; ponere enim illam aliquamdiu durantiem, non verò semper, cum nulla sit ad hoc ratio vel experientia, omnino gratis videtur dictum & sine fundamento. Et hæc est probabilissima pro hac sententiâ ratio, naturalis, quamdiu in se à priori non noscimus animæ naturam.

SUBSECTIO TERTIA.

Aliquæ obiectiones solutæ.

OBJECIES: Anima pendet à corpore in operando, ergo in essendo. Primò respondeo, animam fortè multos efficere actus independentem à corpore, ut cum cognoscit se amare, intelligere, &c. quod nō cognoscit dependentem à phantasmatibus, iuxta dicta supra. Deinde respondeo, idem animam, dum est in corpore, ab illo pendere, quia accipit species mediis sensibus corporis, separata autem, & retinet species spirituales quas habuit in corpore, & alias novas acquirit, quibus independentem à corpore intelligit. Quod si Ecclesiasticus cap. 9. dicit, *Mortui nihil novērunt amplius*, & infra, *Nec ratio nec scientia est apud inferos*, intelligendus est docuisse, vel non esse apud inferos cogitationes, iudiciumve rectum, quia in damnatis omnia turbata sunt, vel non esse in illis cogitationes de rebus caducis possidendis, de quibus in hac vitâ semper cogitabant; & hoc insinuat Psalmista Psalmo 145. vbi de impiis ait, *In illâ die peribunt omnes cogitationes illorum*; vel denique, quia licet alia ibi sciant, non tamen ea quæ circa nos contingunt.

OBJECIES Secundò: Ergo anima bruti erit immortalis. Patet, quia tam in homine pereunte nullam agnoscimus operationem, quam in bruto, ergo. Respondeo, non probari à nobis immortalitatem, quia videamus operationes post mortem, se à præmio & pœnâ in aliam vitam reservatis ex independentiâ animi, quia spirituales, à materiâ, quæ deficiunt in brutis.

Contra hanc secundam partem videtur stare P. Vafquez Tomo 2. in 1. Partem Disputat. 182. docens, animam posse comparari vel cum aliis creaturis, & ut sic dicit eam esse omnino immortalem naturâ suâ, quia à nullâ creaturâ annihilari potest, & in hoc sensu explicat Concilium Lateranense, & Patres aientes, animam naturâ suâ esse immortalem: vel posse comparari non cum creaturis, sed cum Creatore; ut sic autem dicit eam naturâ suâ esse corruptibilem, seu mortalem (quod & ad Angelos, & ad omnes alias creaturas extendit.) probat autem id ex Patribus, qui dicunt, animam & Angelos ex gratiâ Dei esse immortales.

Secundò, quia destructio animæ & Angeli non est supra vires Dei, cum ipse absolute eos possit annihilare; neque est supernaturalis respectu ipsorum Angelorum aut animæ, quia ea annihilatio potius est illis violenta aut contraria, quam supernaturalis; neque enim est sicut gratia, aut alia dona, quæ ob suam perfectionem excedunt vires naturæ. Hoc ipsum potest amplius confirmari: quia sicut res create secundum suum esse possibile non habent maiorem inclinationem aut exigentiam vti, quam ut non sint (substantia enim omnipotentia Dei) ita hoc ipsum dicendum

dum est in ordine ad conseruationem, in qua etiam subsunt Deo. Tandem, quia sicut res non idem est possibilis, quia Deus eam potest producere; sed ideo eam potest producere, quia ipsa in se est producibilis, seu habet non repugnantiam ut producat; ita similiter non est annihilabilis, quia Deus eam potest annihilare, sed ideo illam potest annihilare, quia annihilabilis est ex se, ergo ex natura sua est defectibilis.

- 17 Hæc sententia merito à Suarez suprâ reicitur, est enim contraria omnibus ferè Scholasticis, imò & parum videtur conformis Lateranensi Concilio suprâ: dum enim animam naturâ suâ immortalem docuit, non voluit præcisè dicere, eam à creaturâ non posse destrui (hoc enim iam erat expressum in Evangelio, dum dicitur, Deum solum posse perdere animam & corpus) neque de hoc fuit difficultas cum aliquibus hæreticis; tota autem quaestio erat, an à Deo posset naturaliter destrui, nec ne: omnes enim supponunt, rem spirituales, à solo Deo pendentes, non posse nisi ab ipso destrui, ergo dum Concilium dicit, eam esse immortalem naturâ suâ, etiam loquitur respectu Dei ut auctoris naturæ, iuxta statim dicenda. Quod si argumenta Vasquez perpendantur, nimium probant: destruunt enim omnem ferè exigentiam naturalem, & miracula omnia, quæ & ab ipso admittuntur, siue existentia siue possibilis. Quod probo: nam iuxta ea argumenta, licet materia prima conseruetur sine quantitate, anima sine passionibus, &c. talis conseruatio non erit supernaturalis, quia non est supra vires Dei, ut constat, neque supra vires rei corruptæ, ut ipsemet dicit, dum ait, quancumque rem à Deo posse naturaliter destrui; neque erit supra vires materiæ, aut animæ taliter conseruata, quia hæc conseruatio non est bonum illius, sed potius contra illam, eo modo quo ipse dicit de destructione respectu Angeli; ergo sicut ob hanc rationem infert, destructionem Angeli non esse supernaturalem, ita etiam debet dicere, conseruationem materiæ sine quantitate non esse supernaturalem.

Alia etiam argumenta ibidem habent locum: nam ideo potest Deus materiam sine quantitate conseruare, quia illa est taliter conseruabilis, & non è contrario, ideo ipsa est taliter conseruabilis, quia Deus potest illam conseruare; ergo illa naturâ suâ est taliter conseruabilis, sicut supra argumentabatur, ergo sine miraculo. Eadem argumenta possunt etiam in aliis rebus miraculosis cum proportione fieri. Respondeo ergo illis, Primò ad Patres, dicendum, omnia ea quæ possunt à Deo fieri, licet non naturaliter, sed miraculose, merito dici pendere ex ipsius voluntate, Angelus ergo & anima, licet naturaliter nequeat destrui, potest tamen diuinitus; ideo merito dicunt Patres, eos esse immortales de facto ex Dei voluntate, id est, à Dei voluntate provenire ut de facto non sint destruendi.

- 19 Ad Secundum dico, licet ea destructio non sit supra vires Dei, esse tamen contra exigentiam ipsius naturæ, ad modum quo conseruatio materiæ sine quantitate, aut sine formâ vllâ substantiali, & conseruatio essentia sine passionibus est contra exigentiam essentia; nec supernaturale debet in illo sensu accipi pro reita perfectâ, quæ excedat capacitatem subiecti, sed pro omni re contrariâ

seu supra exigentiam illius; sicut detentio lapidis in aëre, quæ tamen illi est contraria. Conseruatio desumpta ex rebus possibilibus nulla est, quia, ut sæpe dixi, possibilis in se nihil sunt magis quam Chimæra, quid ergo mirum, si tunc nihil possint petere? & Consequenter, si nulla eis fiat violentia, dum non producantur? Ceterum quando iam semel existunt, possunt petere vel passionibus, vel alia accidentia, vel conseruationem sui.

Ad vltimum, fateor, rem ita diuinitus esse annihilabilem quia ex se talis est, debet tamen distinguere illud *annihilabilis*, id est, quia ex se sunt annihilabiles diuinitus, nõ quia ex se sunt annihilabiles naturaliter, sicut in sententiâ probabiliori concedente potentiam obedientialem seu actiua, seu passiuam intrinsecam ipsis rebus, certum est, tales res naturâ suâ esse eleuabiles, non quidem naturaliter, sed diuinitus & miraculose. Idem est, quod hæc, de annihilatione in Angelo & anima, neque video, quid specialius potuerit Vasquez inuenire in potentia passiuâ annihilationis, quam in potentia passiuâ intellectus, ut diuinitus eleuetur, vel ad recipiendam, vel ad efficiendam visionem beatam, & alia dona supernaturalia.

Dicendum ergo est, non repugnare creaturam aliquam, quæ semel producta petat naturaliter non destrui eo modo, quo petit naturaliter non carere passionibus, aut aliis accidentibus, licet diuinitus annihilari possit, sicut & diuinitus carere potest passionibus.

Præterea, sicut tu ipse dicis, animam non esse capacem naturaliter gratiæ & aliorum donorum, quia non habet ex naturâ suâ proportionem cum illis, cur eodem modo non dicis, non esse annihilabilem naturâ suâ, quia non habet proportionem ex se ferè exigentiam aut capacitatem talis destructionis, licet Deus possit tam facile illi dare gratiam, quam eam destruere, vel tam facile destruere, quam conseruare, si Deus secundum se consideretur.

Ratio à priori huius est, quia supernaturalitas non consideratur proprie respectu solius causæ efficientis, sed præcipue respectu naturæ, cui talis res dicitur supernaturalis; vnde in materiâ de visione dixi, nullam substantiam posse esse supernaturalem, quod tamen esse posset si supernaturalitas in ordine ad causam efficientem lumeretur. Licet ergo Deus, qui est causa efficiens, tam facile possit ex naturâ suâ Angelum & animam annihilare, quam conseruare, sicut etiam ex se tam facile potest gratiam producere, quam albedinem: quia tamen natura, id est Angelus vel animus, supra quem quasi cadit destructio, non habet exigentiam, sed resistentiam ad illam; ideo illa destructio absolute est supernaturalis, sicut ob eandem causam, gratiæ productio est supernaturalis, non supra vires Dei producentis, sed supra capacitatem subiecti recipientis.

Dices: Eo instanti, quo anima destrueretur, iam nihil exigeret, ergo non fieret contra exigentiam illius. Respondeo, eam petiisse id in instanti antecedenti, vnde fieret contra exigentiam, non quæ esset eo instanti, sed quæ antea fuerat: nam exigentia conseruationis semper est pro instanti sequenti, non pro eo in quo existit, iam enim tunc frustra peteret existere.

Hic discursus non probat determinatè, Angelum & animam esse naturâ suâ immortales, sed non

non repugnare naturam creatam immortalem ex se naturaliter, quod Vasquez vniuersaliter negauit, poteratque contra nos obici. Vnde autem probetur de facto id conuenire animæ, dictum est paulò antè.

SECTIO II.

Vtrum status separationis sit animo connaturalis.

CONNATURALIS potest vsurpari pro eodem ac naturale seu non-miraculosum: in quo sensu certum est ex Sectione I. statum separationis esse animo connaturalem, id est, non-miraculosum, quia anima naturâ suâ est immortalis. Aliter vsurpari potest connaturale pro non-violento, quo pacto aliquid naturale potest non esse connaturale, vt calor respectu aquæ; naturaliter enim in illâ producit, licet contra exigentiam illius, & consequenter violentè.

Aduerte, in præsentia Conimbricensibus reuiri ad rationem violenti, vt id, quod negatur subiecto cui fit violentia, possit efficienter ab ipso subiecto produci. idem opinatur Vasquez & alij. In contrarium stant multi, sed lis est de solo nomine, id est de significatione vocis *violentæ*: de re hoc certum, posse alicui subiecto naturaliter deberi aliquam formam, quæ tamen non petat ab ipso efficienter produci, vt debetur materiæ, forma substantialis, & in sententiâ Thomistarum Angelo in primo instanti species rerum creatarum. Tunc autem, si talis forma subiecto negetur, non dubium, quin illi fiat quasi iniuria, eritque talis negatio contra inclinationem illius: in quo sensu quarimus, an separatio sit contra exigentiam animæ, siue ea separatio dicenda sit violenta, siue non, quod est de solo nomine: in quo non placent Conimbricenses & Vasquez; omnes enim communiter dicunt, essentiam esse violentam sine passionibus, lapidem extra centrum, materiam sine omni formâ, cum tamen communius doceatur, passiones non produci ab essentiâ, nec motum lapidis ab ipso lapide, nec formam substantialem à materiâ: ergo ad rationem violenti in communi acceptione non requiritur esse contra efficientiam, sed sufficit esse contra exigentiam subiecti.

Aduerte deinde, posse aliquam formam magnopere perficere subiectum etiam naturaliter, quin à subiecto exigatur, & consequenter, quin eius carentia sit illi violenta. Lux v. g. naturaliter perficit aërem, non tamen illi debetur, nec enim sine illâ est in violento statu. Item animus rationalis multò magis perficit materiam quàm forma bruti, & tamen non debetur determinatè materiæ animus rationalis, & à gratiâ supernaturali quæ multò minùs est debita, perficitur valdè animus rationalis & Angelus.

Ex his Primò dicendum est, etiamsi in statu separationis anima magis perfectâ sit accidentaliter, vt infra dicemus, quàm in statu coniunctionis, non tamen idèò formaliter illam exigere separationem naturaliter, ita vt carentia illius sit violenta; sicut, licet perficiatur magnopere per cognitionem etiam intra corpus, non tamen est violenta, dum non cognoscit, aut dum caret gratiâ. Ratio est, quia non quacumque maior per-

fectio eo ipso debetur subiecto. In speciali autem de separatione probatur, quia animus rationalis non inclinatur naturaliter in separationem, imò ei resistit, & naturâ virtute proprias conatur recuperare dispositiones vt maneat in corpore, easque retinet tamdiu, quamdiu à vehemèntiori contrario non superatur, ergo non appetit separationem.

Secundò dicendum est, animum, quantum est ex se physice consideratum, semper inclinari ad vnionem, ideoque separationem & conseruationem extra corpus esse aliquo modo contra inclinationem illius physice considerati. Hæc probatur, quia animus separatus est physice incompletus & imperfectus substantialiter, ergo physice inclinatur ad vnionem, quæ substantialiter compleatur & perficiatur: omnis enim res appetit naturaliter complementum & perfectionem substantialem propriam. Dixi, quantum est ex se: nam appetitu absoluto non potest anima separata in vnionem perpetuam inclinari, cum hæc sit naturaliter impossibilis, & vt dixi in Physicis, non detur appetitus ad rem naturaliter impossibilem, solum ergo quantum est ex se illam appetit, id est, conditionatè, si esset possibilis, sicut materiam appetere formas corruptas, dixi in Physicis. Ex his fit, statum separationis non esse physice violentum animæ absolute & simpliciter, quia cum non detur in animâ absolutus appetitus & exigentia respectu perpetuæ vnionis, ob rationem dictam, non potest negatio vnionis illi esse absolute violenta, sed solum secundum quid, sicut ipse appetitus solum est secundum quid. Et hinc intelliges, quâ ratione possit status ille perpetuus esse, licet nihil violenti perpetuum: intelliges, inquam, quia hoc axioma solum est verum de violento absolute dicto, quod est contra naturalem inclinationem ac exigentiam, ac proinde debet aliquando ab ipsâ naturali exigentiâ tolli; at violenti secundum quid potest perpetuum esse, quia non est contra exigentiam naturalem simpliciter loquendo, ac proinde non sunt in naturâ vires ad illud tollendum.

Sed obicies: Perfectiores operationes exercet anima separata quàm vnita, ergo nullo modo, neque conditionatè, inclinatur ad vnionem. Propter hoc dicendum est Tertio, statum separationis nullo modo esse contra inclinationem elicitam ipsius voluntatis, imò maxime illi conformem (loquor de illâ in purâ naturâ.) Probatur, quia in primis animus in eo statu expertus est omnis molestiæ, famis, doloris, &c. aliunde autem perfectiùs & sine tanto labore intelligit extra quàm in corpore, ergo non est cur optet corpori vniri. Quod enim tunc physice incompleta sit, parum ipsius interest quatenus cognoscitur & appetitur: vt sic enim non tam mouetur à bono purè physico, quàm à carentiâ malorum quæ in corpore patiebatur, & à bonis intentionalibus quæ extra corpus apprehendit. Neque hæc conclusio contrariatur præcedenti, in quâ non loquimur de appetitu elicto, sed de innato, hic enim cum non sit ex cognitione, sed ex ipsâ naturâ anteuertente cognitionem, non tam fertur in bona quæ proueniunt animo à cognitione, quàm in perfectionem & complementum physicum ac naturale ipsius animæ. Cum autem hoc illi proueniat ab vnione, inde fit, vt appetitu innato magis in-

Yyy 3

illam